

Saksfremlegg

Arkivsaksnr: 2018/756-0

Saksbehandler: Tore Tødås

Dato: 19.01.2021

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Børgefjell nasjonalparkstyre	8/2021	05.03.2021

Søknad om dispensasjon for bruk av bruk av trekullstøv, helikopter og ATV ved drift og vedlikehold av konvensjonsgjerde mellom Norge og Sverige for perioden 2021 - 2023 - Saemiedigkie / Sametinget

Forvalters tilrådning:

Byrkije nasjonalpaarhkeståvroe/Børgefjell nasjonalparkstyre fatter følgende vedtak:

1. Sametinget SE gis med hjemmel i naturmangfoldlovens § 48 dispensasjon til å benytte trekullstøv for nedsmelting av snø langs konvensjonsgjerdet for tamrein mellom Norge og Sverige i Børgefjell/Byrkije nasjonalpark og Austre Tiplingan/Luvlie Diehpell landskapsvernområde. Dette under forutsetning av at det benyttes trekullstøv ihht. deklarasjonen som vedlagt i søknad fra 2017.
2. Sametinget SE gis med hjemmel i verneforskriftens § 3, punkt 6.3 f. tillatelse til å benytte helikopter for transport av trekullstøv, materialer og mannskap i Børgefjell/Byrkije nasjonalpark i forbindelse med drift og vedlikehold av konvensjonsgjerdet for tamrein mellom Norge og Sverige.
3. Sametinget SE gis med hjemmel i verneforskriftens § 3, punkt 6.3 g. tillatelse til å benytte ATV for transport av materialer og mannskap i Børgefjell/Byrkije nasjonalpark i forbindelse med drift og vedlikehold av konvensjonsgjerdet for tamrein mellom Norge og Sverige.
4. Sametinget SE gis med hjemmel i verneforskriftens § 3, punkt 6.3 b. tillatelse til å benytte ATV for transport av materialer og mannskap i Austre Tiplingan/Luvlie Diehpell landskapsvernområde i forbindelse med drift og vedlikehold av konvensjonsgjerdet for tamrein mellom Norge og Sverige.
5. Dispensasjonen gjelder fra og med 01.05 til og med 30.11.
6. Dispensasjonen gjelder for årene 2021, 2022 og 2023
7. Bruken av helikopter og ATV skal begrenses til et minimum. Ferdselen skal utføres på en mest mulig skånsom måte med hensyn til dyre- og fuglelivet i området, spesielt skal det tas hensyn til fjellreven.
8. Dersom det er rein i området skal det tas hensyn til denne. Før ferdselen gjennomføres skal Byrkije Sijte og Tjåehkere Sijte kontaktes for å få oversikt over hvor reinen befinner seg, og slik kunne unngå unødig forstyrrelser. Tilsvarende gjelder tamrein tilhørende svenske driftsenheter.

9. Innen 12.12. skal Sametinget SE levere rapport som viser antall flygninger med tidspunkt, sted og formål

Begrunnelse:

For å hindre sammenblanding av norsk og svensk tamrein er det viktig at grensegjerdet fungerer som forutsatt. Et viktig verktøy for dette er nedsmelting av snø langs reingjerdet. Tiltaket kan påvirke verneverdiene i perioden tiltaket gjennomføres, men fordelene med et fungerende grensegjerde anses som større for verneverdiene. Opprydding av gammelt gjerdemateriell ifb. med tiltaket vil være en fordel for verneverdiene. En anser at tiltakene ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke vil påvirke verneverdiene nevneverdig utover dagens belastning som gjerdet medfører.

Hjemmelsgrunnlag

- Forskrift om verneplan for Børgefjell, vedlegg 1, vern av Børgefjell/Byrkjje nasjonalpark, Grane, Hattfjelldal, Røyrvik og Namsskogan kommuner, Nordland og Nord-Trøndelag.
- Forskrift om verneplan for Børgefjell, vedlegg 2, vern av Austre Tiplingan/Luvlie Diehpell landskapsvernområde, Hattfjelldal kommune, Nordland.
- Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven)

Saksopplysninger

Sametinget SE (svenske Sametinget) søker om fornyelse av dispensasjon fra verneforskriftene for Børgefjell nasjonalpark og Austre Tiplingan landskapsvernområde for drift og vedlikehold av konvensjonsgjerdet mellom Norge og Sverige. Søknaden gjelder bruk av trekullstøv til nedsmelting av snø langs grensegjerdet og motorisert ferdsel ifb. med tiltaket. Sametinget SE har hatt tilsvarende dispensasjoner tidligere år.

I følge § 3, punkt 7.1 i verneforskriften er all bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet forbudt. Under punkt 7.2 er det angitt at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til bruk av sand til snøsmelting langs konvensjonsgjerdet mot Sverige.

Ihht. reinbeitekonvensjonen skal svenske myndigheter ha ansvar for drift og vedlikehold av gjerdet. Etter at reinbeitekonvensjonen opphørte i 2005 har vedlikehold på gjerdet vært variabelt. Nasjonalparkforvalter og representant fra Miljødirektoratet hadde i desember 2017 møte med Sametinget for å evaluere opplegget og diskuterer utfordringer med drift og vedlikehold av konvensjonsgjerdet.

Svenske Sametinget søker nå om fornyelse av dispensasjon for å ivareta sitt ansvar for driften av gjerdet.

Det søkes om bruk av trekullstøv til snøsmelting i stedet for sand. I verneforskriften åpnes det kun for å gi dispensasjon til bruk av sand. Dispensasjon for bruk av andre midler må da behandles etter naturmangfoldlovens § 48 som sier følgende: «forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et

Bruk av helikopter for transport av sand.
Foto: Steinar Johansen

vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig»

Bruk av trekullstøv ble vurdert ved nasjonalparkstyrets behandling i 2017 hvor søker ble bedt om å fremlegge dokumentasjon og analyseresultater på innholdet i trekullstøvet. Dokumentasjonen ble forelagt og vurdert av fagkompetanse hos Miljødirektoratet ift. om trekullstøv kan ha negativ effekt på jordsmonn og påvirke verneverdiene.

Trekullstøv har følgende fordeler ift. bruk av sand for snøsmelting:

- Trekullstøvet er lettere enn sand, dette medfører at kjøring med snøscooter og helikopterflyging for transport og spredning kan reduseres til en tredjedel.
- Trekullstøvet er mer flyktig, lettere å spre og dekker bedre. Ut fra dette har trekullstøv en bedre effekt
- Bruk av trekullstøv reduserer behovet for motorferdsel i nasjonalparken.
- Lavere egenvekt medfører at trekullstøvet holder seg på overflaten av snøen i motsetning til sand som synker raskere ned. Det medfører større effekt ved at trekullstøv absorberer varme over et lengre tidsrom og bidrar lengre til mer snøsmelting.
- Når kullstøvet spres på et tykt snølag vil det fordele seg godt utover under smelteprosessen og fortynnes av nedbør, derfor vil rester av kullstøvet ha mindre lokale effekt ift. sand som i liten grad vaskes bort.

Ut fra ovenstående punkter er det flere fordeler ved bruk av trekullstøv ift. sand. Det som vil være avgjørende er om trekullstøv vil ha effekt på jordsmonnet og påvirke verneverdiene. Konklusjonene basert på tilbakemelding fra Miljødirektoratet og tidligere erfaringer tilsier at den lokale effekten på jordsmonnet vil være minimal og sannsynligvis godt innenfor det som er akseptabelt. Sammenlignet med for eksempel kalk/sotet kalk vil bidraget til forhøyet pH være minimalt ved bruk av trekullstøv. Mengden trekullstøv som benyttes vil være begrenset og langt innenfor det som kan ha påvirkning på grunnforholdene.

Det er også usikkerhet knyttet hvilken påvirkning bruken av sand har på grunnforholdene, blant annet i forhold til hva slags sand som brukes og hvor den kommer fra (innhold av miljøgifter, spredning av fremmede arter ol.)

Det er fra svensk forvaltning opplyst at trekullstøvet blir brukt for å smelte snø på åkrer som er godkjent for økologisk dyrking. Produktet er REACH-registrert (EUs kjemikalierregelverk)

Bruken av trekullstøv vil bli fortløpende evaluert ift. om den har synlig effekt lokalt på jordsmonnet og vegetasjonen. Videre bruk forutsetter en evaluering etter noen års bruk.

Det søkes også om dispensasjon fra verneforskriftene for bruk av bruk av helikopter, snøscooter og ATV ifb. med drift og vedlikehold av konvensjonsgjerde.

Vernebestemmelsene er ikke til hinder for bruk av snøscooter på snødekt mark i forbindelse med reindrift jfr. § 3 pkt. 6.2 b. Ut fra dette trenger ikke søker dispensasjon for bruk av snøscooter.

Spredning av sand langs reingjerdet.

Foto: Steinar Johansen

Ihht. vernebestemmelsene for Børgefjell nasjonalpark, § 3 pkt. 6.3 f kan det gis dispensasjon for bruk av luftfartøy i forbindelse med reindrift og bruk av barmarkskjøretøy i forbindelse med utøving av reindrift hvor det foreligger godkjent driftsplan ihht. § 3 pkt. 6.3 g. I Austre Tiplingan landskapsvernområde er bruk av luftfartøy i forbindelse med reindrift tillatt ihht. § 3 pkt. 6.2 d.

Bruk av ATV krever tillatelse jfr. § 3 pkt. 6.2 g i forskriften til Børgefjell nasjonalpark og § 3 pkt. 6.2 b i forskriften til Austre Tiplingan landskapsvernområde

Motorferdselen det søkes om gjelder bruk av helikopter til å fly inn trekullstøv på vårvinteren når det er egnede forhold. Antall turer vil være begrenset ift. mengden som skal flys inn. Selve spredningen gjennomføres med snøscooter og spredere. Det vil også bli gjennomført nødreparasjoner av gjerdet i denne perioden, i hovedsak å få gjerdet funksjonelt der det ligger nede/ødelagt.

Annet vedlikehold på gjerdet vil foregå hovedsakelig i juli, august og september, dvs. etter hekke- og yngletiden. Mengden arbeid vil her være avhengig av tilgjengelig økonomiske midler. Materialer, verktøy og utstyr vil da bli flydd inn, i hovedsak fra svensk side. For transport av materialer og verktøy under arbeid på gjerder brukes ATV.

Vedlikeholdsarbeidene som gjennomføres vil være stifting av stolper og netting, evt. flytting/justering av gjerdet, samt opprydding av gammel gjerdemateriell.

I søknaden fra 2017 ble det anslått et behov på inntil 100 helikopterturer. Forvaltningen har ikke forutsetninger for å vurdere det reelle behovet ift. arbeidet som skal utføres, for 2017 ble det rapportert 7 flyginger. I 2018 var det 14 dager med flyging, 2019, 17 dager med flyging og 20 dager med flyging i 2020. Det har ikke vært benyttet ATV i nasjonalparken iflg. rapportene.

Ift. verneverdiene er det ønskelig med minst mulig trafikk i hekke- og yngletiden, spesielt ift. fjellreven som har tilhold i østlige deler av Børgefjell. Ift. tidligere års erfaringer er bruken av helikopter i forbindelse med strøing langs gjerdet begrenset i tid og antall turer da behovet er transport av sekker med sand/trekullstøv. Hovedmengden av helikopterbruk vil komme senere i sesongen, i barmarkspereioden når det evt. skal utføres vedlikehold på gjerdet. Det er ut fra dette rimelig å anta at reelt antall helikopterturer blir langt under det som er anslått i søknad. Men det er en klar forutsetning at bruken av helikopter og ATV begrenses til et minimum, ikke minst med hensyn til tamrein i området.

Spredning av sand langs reingjerdet. Foto: Steinar Johansen

Som grunnlag for beslutningen er søknaden vurdert i henhold til prinsippene i naturmangfoldlovens § 8 til 12.

Kunnskapsgrunnlaget § 8

All bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet er forbudt. Forvaltningsmyndigheten har tidligere vurdert at bruk av sand ikke er i strid med verneformålet da dette påvirker vegetasjonen i liten grad. Denne vurderingen støttes av kongelig resolusjon av 29. august 2003 og vurdert i

forvaltningsplanen for Børgefjell nasjonalpark. Bruk av trekullstøv ble vurdert i 2017, søker fremla dokumentasjon og analyseresultater på innholdet i trekullstøvet som ble vurdert av fagkompetanse i Miljødirektoratet

Hovedkonklusjonen ut fra gjeldene kunnskapsgrunnlag er at trekullstøv ikke vil ha en større negativ effekt ift. bruk av sand. For å styrke kunnskapsgrunnlaget er det av stor interesse evaluere bruken av trekullstøv ift. om det har effekt ift. jordsmonnet.

Som kunnskapsgrunnlag er også rovbasse, artskart, naturbase og reindriftskart benyttet. I og ved områdene hvor tiltaket skal gjennomføres er det flere fjellrevhi som kan bli forstyrret av virksomheten. Tiltaket med strøing, drift og vedlikehold av gjerdet har pågått over mange år og det er ikke dokumentert at aktiviteten har hatt spesiell negativ effekt på fjellreven.

Med bakgrunn i kongelig resolusjon av 29. august 2003, forvaltningsplanen og tilsendte dokumentasjon og erfaringsbasert kunnskap anser forvaltningsmyndigheten at kunnskapsgrunnlaget er tilstrekkelig til å fatte vedtak.

Føre-var-prinsippet § 9

Føre-var-prinsippet kommer kun til anvendelse i situasjoner der man ikke har slik tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag, jf. naturmangfoldloven § 9. Metoden er utprøvd i Sverige og gir erfaringsmessig minimal effekt på naturmiljøet. Det er innhentet faglige vurderinger på om den kjemiske sammensetningen vil påvirke naturmiljøet i tillegg til de positive effektene med bruk av trekullstøv er blitt vurdert. § 9 tillegges derfor liten vekt i denne saken.

Økosystemtilnærming og samlet belastning § 10

Metoden med nedsmelting av snø langs gjerdet er benyttet over flere år og har gitt minimal negativ effekt. Å holde norsk og svensk tamrein adskilt vha. sperregjerde medfører redusert motorisert ferdsel pga. redusert behov for gjeting. Ved å skifte fra sand til trekullstøv vil behovet for transport og motorisert ferdsel bli redusert. Når det gjelder transport av materiell og personell for vedlikehold av gjerde er det ønskelig med minst mulig barmarkskjøring, ut fra dette er bruk av helikopter det beste alternativet. Arbeidene på gjerdet gjøres i hovedsak på barmark i juli, august, september, dvs. etter hekke- og yngletid. Omsøkte tiltak har vært gjennomført i mange år og vil således ikke medført økt belastning på området. § 10 tillegges derfor liten vekt i denne saken.

Kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver § 11

Ut fra de opplysninger som foreligger, er det ikke indikasjoner på at tiltaket vil føre til miljøforringelse, dette med forbehold om at barmarkskjøring reduseres til et minimum. Imidlertid må kostnadene ved eventuelle miljøforringelser bæres av tiltakshaver. Metoden som benyttes ved bruk av helikopter og snøscooter er den mest miljøvennlige metoden ift. omsøkte tiltak.

Vedlegg:

- Søknad av 19.01.2021 fra Sametinget SE

2021-01-19

dnr 5.3.6-2017-460

Börgefjell Nasjonalparkstyre
Postboks 2600
7334 Steinkjer
NORGE

Sametinget är ett
självständigt folkvalt
parlament som ska verka
för en levande samisk
kultur och medverka i
sambandsplaneringen.

Sámediggi
Sámedigge
Saemiedigkie
Sametinget

Ansökan om dispens

Sametinget ansöker härmed om förnyande av bifogad dispens 2018/756-0 att gälla under 2021, 2022, samt 2023.

Med vänlig hälsning

Patrick Axelsson
Arbetsledare

Cujuhus/adress

Tärna ström 8
920 64 DEARNA / TÄRNABY
e-post:patrick.axelsson@sametinget.se
Org.nr.: 202100-4573

Telefovdna/telefon

0980-78030
070 - 2003938

Fákxa/tefefax

0954 - 105 44